

Boldog végnapok

Hosszú várakozás előzte meg Bodor Ádám legújabb, harmadik regényének megjelenését. Az *érsek látogatása* óta eltelt tizenkét év alatt nem kevés elvárás gyülemlett fel a készülő könyvvel szemben, annak ellenére, hogy tudjuk, nem érdemes bármit előre megkövetelni egy még megszületendőben levő műtől. Jelen esetben az első Bodor-regény, a *Sinistra körzet* szinte reflexszerűen váltotta ki olvasóiból ezt a hozzáállást: egy ennyire nagyszerű kötet után nagyon nehéz nem azt várni, hogy a szerző önmagát túlszárnyalja – a feladat azonban szinte kivihetetlennek látszik. Az olvasó így előre borítékol magának némi csalódottságot, mely – hangsúlyozom – független a tényleges olvasmányélménytől. Első találkozásom a regénnyel bennem is csalódást keltett: minden túl ismerős, a tájak, a hatalmi viszonyok, a monadikusan zárt figurák, a meghatározatlan félelem, még az olvadó hó és a tavaszi virágok illata is. Csak a második, harmadik olvasás után döbbszemtem rá arra, mennyire erősek és mennyire hiábavalóak a prekoncepcióim, sőt: mennyire meghatározzák még azt is, mit veszek észre a szövegben. Ezen felismerés után máris egész más színben tűnt fel a regény világa: elkezdett saját fényével világítani, mint a jégbe fagyott vízimalom, Eronim Mox varázslámpása.

Ami a Bodor-regények egyik legfontosabb világteremtő elemét, a neveket illeti: a szerző itt is tobzódik a különféle érdekes hangzású, különféle népekre, nemzetiségekre vagy vallási felekezetekre utaló tulajdonnevekben, akár személyekről, akár földrajzi nevekről van szó. A táj valószínű (sőt, bizonyos nevei valóságosak), mégis

elhelyezhetetlen, az olvasó jobban teszi, ha ezúttal sem bajlódik térképpel, s még a szövegben említett Máramaros vármegye hegy- és vízrajzát sem kutatja fel. Az erős, karakteres hangzású Verhovina szó már önmagában kialakít egy képet bennünk: az első két szótag alapján keménynek és hidegnek képzeljük ezt a világot, melyet ugyanakkor (az utolsó két szótag nőnemű végződése képében) némi kedvesség és légiesség is átjár. A baljóslatú Sinistra körzethez képest itt valóban jobb érzés elidőzni. Minden kiszámíthatatlanság, fenyegetés, a pusztulás minden lépése együtt sem képes arra, hogy a falu lakóiban elültesse a menekülés gondolatát. Jablonska Poljanáról csak az megy el, aki nem találja itt a helyét: a fészektől megfosztott énekesmadarak, valamint Anatol Korkodus madárkái, a javítóból elhozott gyerekek.

A tizenhárom fejezet mindegyike egy (vagy több) szereplő nevét viseli. Valóban személyekhez kötődő, mozaikszerű, rövid történeteket olvasunk: ez a személyesség Bodor regényében új elem. A nevek, legyenek akár milyen furcsák és megmagyarázhatatlanok, itt erősebb, szervezettebb kapcsolatban állnak viselőikkel, nem választhatók le róluk tetszés szerint. A szöveg többször reflektál is erre az állandóságra. Ha egy festett hajú intézeti suhancot Daniel Vangyeluknak hívnak, „mint valami kopott, öregszerű sekrestyést” (6.), akkor ez a neve, bármilyen furcsán hangozzék is. És ha ugyanőt megkérdezik, mit gondol, a rádióból szóló énekesnő neve valóban Maya Miklovitz-e, „vagy csak úgy kitalálták neki” (18.), akkor nem érti a kérdést. Az is igaz viszont, hogy

a nevek mögött nem állnak igazán hús-vér alakok: mindaz, ami meghatározza őket, az a történet, amit róluk hallunk. Vannak tetteik, esetleg foglalkozásuk, a rájuk bízott feladatokat elvégzik, de nincsenek például mélyebb érzelmeik, erkölcsi integritásuk pedig végképp hiányzik – nem is csoda, mivel a világ, amelyben élnek, jórészt mentes az erkölcsi szabályoktól. Szövevényes árulások, homályos üzletelés robbanóanyagokkal, a legnyilvánvalóbb tények letagadása – a sor hosszan folytatható lenne. Talán a gyilkosság az egyetlen bűn, amely megtorláshoz vezet (Augustinét két iskolás gyerek meggyilkolásáért házi őrizetre ítélik), ennek ellenére többen is erőszakos halállal végzik. A regény első mondatában említett Stihl motoros láncfűrésznek a dramaturgiai szabályok értelmében el kell sülnie, s mielőtt Fabritius exlelkész gyilkolni indul vele, az elbeszélő-szereplő, Adam így biztatja: „Eredj, jóra való ember vagy” (236.). Minden csak nézőpont, illetve homályos érdekek kérdése.

Akkor hát negatív utópiával állunk szemben? Az erkölcsi normák kifordítása, a hatalom önkénye itt is egy diktatórikus berendezkedés veszélyeit jeleníti meg, ahogy az előző két regényben? A válasz korántsem egyértelmű. Nyomokban itt is felbukkannak egy diktatúra elemei, ám a hatalom nem összpontosul egyetlen ember vagy csoport kezében. A vízügyi brigád, élén Anatol Korkodussal, ugyan tekinthető a falu irányítójának, a vele ellentétes oldalon ott áll például a rettegett Damasskin Nikolsky vagy Karabiberi rendésznő, ám az igazi fenyegetés nem tőlük, hanem a körzeten kívülről, a távolból érkezik, kósza idegenek és gazdag befektetők képében – vagy éppenséggel a semmiből, megnevezetlenül, mint a moto-

ros szán, amely végül elragadja Anatol Korkodust. Megfoghatatlan félelem uralja ezt a világot; az idegen erő még a természet rendjét is megváltoztatja. A madarak elrepülnek, a méhek és halak kipusztulnak, a végítélet pedig akkor jön el, ha a nap nem megy le többé. Mindeközben fény derül arra, hogy bár a történések térképen nem helyezhetők el, a naptárban igen: egész pontosan 2011-et írunk. Jablonska Poljana visszájára fordított, értelmetlen tevékenységekkel töltött, mégis békés hétköznapjait valójában egyetlen dolog fenyegeti: a mai világ számunkra ismerős hétköznapjai, termálfürdő-építéssel, a gazdagság ígéretével – melyek ebben a tükörben mintha nem is lennének olyan magától értetődőek. Ha már utópia a könyv, meglehetősen kétélű.

A *Verhovina madarai* az előző két regényhez képest talán kevésbé áll össze egyetlen egységgé; ha a *Sinistra* körzet műfaji hovatartozásával szemben felmerültek kételyek, azok, úgy látom, most még indokoltabban vethetők fel. A novellaszerű fejezeteket a korábbi ismert eljárások fűzik egymás után: a szereplők nevének és eposzi jelzőinek ismételtgetése, a hozzájuk tartozó történetzilánkok visszatérései, a legfontosabb motívumok (például a víz, a büdösség vagy a madarak), a szöveg rendkívül egyenletes, sajátosan bodori stílusú és hangzásvilága összefogja a kötetet, ugyanakkor még erősebben jelen vannak azok a vonások is a szövegben, melyek széttagozódást eredményeznek. A korábbi regényekben nem volt arra példa, hogy egy szereplőt vagy helyszínt – véletlenül? szándékosan? – kétféleképpen nevezzenek: itt a Nikolina-telepen dolgozó Krantz állatorvos a 9., róla elnevezett fejezetben Svantz dokiként, a helyszín pedig

Kolina-telepként szerepel, az ostábla helyi változatát pedig előbb Krik-Krak, majd Trik-Trak játékként emlegetik. Megszokhattuk persze, hogy Bodor világában a tulajdonnevek (a hozzájuk tartozó identitással együtt) hatalmi és egyéb érdekeknek megfelelően cserélődnek, de itt nem erről van szó. Sőt, mint említettem, ez a regény meglepően „merev” jelölőként kezeli a személyneveket. A (látszólagos) összefüggésletlenség más apróságokban is megjelenik: az egyes történetelemek gyakran megváltozott formában térnek vissza, az időrendet megszerző utalások pedig többször is ellentmondanak egymásnak.

A regényszerűséggel kapcsolatban a legtöbb fejtorésre az elbeszélő kilétének ingadozása adhat okot. A *Verhovina madarai* egyik fő újítását épp ebben látom: a korábbi regények egyik hangsúlyos formai elemét töltötte meg Bodor új tartalommal. A könyv nagy részében Adam, Anatol Korkodus brigadéros segédje a megnevezett narrátor. Sok mindenről tud, akár a mindentudó elbeszélő titulását is megkaphatná, mely kiválóan alkalmassá tenné a regényelbeszélői pozícióra, csakhogy a tizenhárom fejezetből négyben nem Adamtól halljuk az eseményeket, a 2. fejezetben például el sem hangzik a neve. Hogy a bizonytalanság teljes legyen, a 3. fejezet egy külső szemlélővel indul, majd az utolsó oldalakon Adam átveszi a szót. A *Sinistra* körzetből ismerős megoldás – ennyiben is hagyhatnánk a dolgot, ha nem lenne nyugtalanítóan más ez a fajta bizonytalanság. Ott akár Andrej Bodort, akár a harmadik személyű elbeszélőt hallottuk, mindig követhető volt egy jól azonosítható, világosan kifejtett történeteszál. Itt viszont csak sok rövid, személyes történetet ismerünk meg, de kevés a

fejezeteket átfogó, nagy ívű történés. A pusztulás, megsemmisülés folyamata az egyetlen, ami előrehalad. Ebből a nézőpontból nem látszik regénynek a könyv, a történettörmelékek felett azonban ugyanolyan mindentudó elbeszélő uralkodik, mint egy regényben. Mintha Adam (vagy Adam neve mögött valaki) játszana velünk. Feltehető a kérdés: mi célt szolgál mindez? Tényleg a könyv egységének megbontása, a töredékesség hangsúlyozása lenne az egyetlen mögöttes szándék? Netán más oka is van az elbeszélőnek, hogy homályban hagyja kilétét?

Szót kell ejtenünk még az alcímről is: *Változatok végnapokra*. Verhovina története, pontosabban történetei mind a pusztulásról szólnak. Szinte minden fejezetben meghal valaki, mások eltűnnek, a könyv végére alig marad lakosa Jablonska Poljanának. A boltok bezárnak, a vasúti síneket felszedik, a vízügyi brigád tevékenységének megszűnésével a központi hatalom utolsó morzsjája is elenyészik. Adam mégse megy el innen, sőt: továbbra is kitartóan védelmezi az idegenektől a végképp magára hagyott települést. Mintha a vég zavartalan elérézését akarná biztosítani. A könyv egyetlen nagyszabású apokaliptikus eseményort alkot, a hozzá tartozó üdvtörténeti ív nélkül. Ami a pusztulás után következik, az már túl van azon, hogy pusztulásnak nevezzük; a legkevesebb értékelést sem engedi meg, egyszerűen csak van. A morál hiánya végső soron ebből is ered: Verhovina makacs elzárkózása az utolsó fejezetben 2011-es évszámmal megjelölt jelentől visszatérés egy időtlen természeti állapotba, ahol a felhők akkor is ott vonulnak az égen, ha senki nem látja, a visszatérő rozsdafarkúak pedig fészket raknak: „Pálcika, ágacska, száraz fűszál, hajszál” (255.).

A természet közömbösségével párhuzamba állítható az a tárgyilagosság, amellyel az elbeszélő (Adam) tekint a történésekre. Semmit és senkit nem ítél el, csak szenttelen hangon tudósít. A történetek bizonyos pontjain pedig váratlanul elkezd ételekről beszélni, a korábbi Bodor-regényektől szokatlan részletességgel és érzékletesen: az Augustinék öngyilkosságáról szóló fejezet a Nyegrutz-féle cakkos lángos leírásával zárul, de készül többek között lebbencsleves, berbécstokány, herepörkölt, és azt is megtudhatjuk, mennyi ideig kell sütni a fiatal tengerimalacot. A vacsora menüjének változásából derül ki Anatol Korkodus számára, hogy nemsokára eljön a vég, a kantinból érkező paradicsomos káposzta gonosz üzenetet hordoz: ételek és történések szerves kapcsolatban állnak egymással. Úgy tűnik, ez nem független az elbeszélő kilétének bizonytalanságától sem.

A Verhovinán bekövetkező apokaliptiszhez tartozik egy könyv, melyről még azt sem lehet eldönteni, mi a műfaja. Ez Anatol Korkodus mindennapi olvasmánya (úgyszólván Bibliája), Eronim Mox mesés- illetve szakácskönyve, hol így, hol úgy nevezik. Egy senki által rég nem beszélt nyelven, magyarul íródott, és csak elejtett megjegyzésekből értesülünk róla, mit tartalmaz: egyrészt Verhovina teljes történetét a kezdetektől a végétéleig, sőt azon is túl, másrészt recepteket, melyek egyúttal minden felmerülő élethelyzetre megoldást kínálnak. A *Verhovina madarai* titokzatos játéka a mindentudó elbeszélői hanggal, a műfaji besorolhatatlansággal és sok más finom részlettel mintha mind erre a könyvre utalna. Könyv, amely önmagát ábrázolja? Mise en abyme? Akárhogy is értelmezzük, Bodor Ádám műve rendkívüli szépséggel megírt, hátborzongató és magával ragadó élmény.

Csillag Dóra

Mágikus nihilizmus

Ikerormok. „Két héttel azelőtt, hogy meghalt, Borcan ezredes magával vitt terepszemlére a dobrini erdőkerület egyik kopár magaslatára.”

„Két héttel azelőtt, hogy nevelőapámat, Anatol Korkodus brigadérost tartóztatták, megajándékozott egy vadonatúj Stihl motoros láncfűrészszel” (5.).

Íme Bodor Ádám két prózaműve, az 1992-es *Sinistra körzet* és a 2011-ben kiadott *Verhovina madarai* első mondatai. Két könyv, megjelenésük között eltelt két évtized, mégis, a bennük teremtett világokban, pontosabban abban az egyetlenben, mintha megállt volna az idő. A két – műfajilag jobb híján regényként jelölt – kötet számomra az egymástól elválasztott, földrajzilag eltérő helyen felnevelt egypetéjű ikerpár képzetét kelti. A szerkezeti, tematikai, stilisztikai, azaz írásmódbeli hasonlóságok, párhuzamok és analógiák megszámlálhatatlan sokaságából kiindulva, a két mű összehasonlító elemzésére érdemes lenne külön tanulmányt szentelni. A nyelvi regiszter szintjén, a karakterábrázolásban, az időkezelésben, a mozaikszerűen építkező szerkezetben, a narrátori pozícióban és nem utolsósorban a két mű apokaliptikus ideántúltságában az azonosságok lépten-nyomon tetten érhetők. E meglepően feltűnő és nyilván-

valóan koncepcionális testvériség – ennek ellenére, vagy éppen ezért – nem alkot új perspektívát a markáns bodori prózában, hanem elsősorban az ismétlés, az újírás jogosságát, illetve szükségességét helyezi teremtő fókuszpontjába. Mindemellett az író tagadhatatlan, játékos invenciókkal helyezkedik jól ismert szerepébe, szinte felfrissíti az előző opust, s mint egy Möbius-szalagon, újra körbefuttatja rajta néhol tisztán ragyogó, máskor sötét, nyirkos, termálvízszagú szavait. Akkoriban a Pop Ivan hágóíróról egy Bodor, most a Paltin lankáiról egy Adam névre hallgató férfi adja közre egy végnapjait élő apró település különös, rémisztő-szép meséit.

Verhovina, merre vagy? Teljesen irreleváns kérdés, ahogyan az is, hogy mikor. Verhovina itt nem a néhai ukrán motorkerékpárra, hanem a hegyes-völgyes, erdőkben gazdag régióra utal Kárpátalján. Jablonska Poljana azonban tudtommal már fiktív tér. Ha mindenképpen lokalizálni szeretnénk, megállapíthatjuk, hogy történetünk valahol a semmi közepén, vagy attól épp csak kőhajításnyira játszódik, valamiképpen a történelmi idő utáni, de az apokalipszist még éppen megelőző, mozdulatlanra dermedt, némán rothadó pillanatban.

A táj lenyűgöző díszletéül szolgál a regény alcímében említett végnapoknak. Bodor fantasztikus tájfestészetet művel gyöngyhöz hasonló, egyszerű szavakkal, a deres kék könnyű, az olajos zöld nehéz tónusaival, gyengéd fénynyel, rengeteg hóval, jégkristállyal, olvadékkal, forró vízzel, kénnel, permettel és füsttel.

„A jég hízni kezdett, lassacskán fölpúposodott, átbukott a zsilipen, a víz pedig csak jött és jött, először csak a malomkerék dermedt bele a kristályáradatba, amely később az egész boronaépületet körülölelte, hogy még a zsindefedélről is hatalmas jégcsapok, a tél rémisztő agyari villogtak. Mintha üvegbe lenne zárva, a malom most is teljes épségben áll ott. Tatjánával néha kísétálunk megnézni a menekülés közben belefagyott egereket, amint a jégréteg nagyításában óriási szemekkel bámulnak a végtelen, örök semmibe” (19.).

A környezetleírások erősek, plasztikusak, minden gőztől nedves, nyirkos, csobogó és fojtottan dübörgő. A hegy, az erdő, a folyó, a termálforrások, a meddőhányók mintha mind azt üzennék: időtállóbbak vagyunk az embernél.

Mentális atmoszféra. Jablonska Poljana maroknyi lelket számlál, lakosai a hely tekintetében gyakran szokatlan mesterségeket űznek. Anatol Korkodus önjelölt brigadéros egyszemélyes vízfelügyeleti brigádjában a település irányítójaként lép fel, egészen eltűnéséig, azaz meg nem okolt haláláig. Van fogadó-sunk, jóstehetséggel megáldott varrónőnk, akasztott gátőrünk, mágikus erejű, könnyeivel halott gyermekeket feltámasztó cinege démonunk, csendbiztosunk, hátramosztónk, kiugrott lelkészünk, és nem utolsósorban Roswithánk, azaz kislánytestű, domesztikált állatocskánk. A Jablonska Poljanát folyamatosan elhagyó vagy ott elhalálozó lakosokat korábban javítóintézet-beli gyerekek importálásával pótolták, ám amióta a vasúti síneket felszedték és a települést menthetetlenül szegregálták, az erózió, a lassú kihalás lesz úrrá a vidéken.

„még a nyár első hetében, a bódító zsongás teljében elnémult az erdő, kihalt a berek. Ismeretlenek a Jablonka mentén karókkal leverték, és ahol nem érték el, vízi fecskendőkkel lemosták a fákról a fészkeket, valami bűzös lével

bepermetezték a lombokat, a vándormadarak pihenőhelyeit pedig szurokkal kenték tele, mire a körzetből egyik napról a másikra elköltöztek a madarak, úgyhogy a hallgatag varjakon kívül egy sem maradt. Sejteni lehetett, hogy az, ami a madarakkal történt, az csak a kezdet. Az a valaki, aki ezt kiagyalta, itt nem áll meg” (136.).

Ebbe a (mikro)kozmosz sakkjátszmába érkezünk meg olvasóként, és fejezetről fejezetre követjük a sakkfiguráknál nem sokkal bonyolultabb jellemű karakterek mozgását, dicső vagy dicstelen halálát, eltűnését. A játéktér szereplőinek sora fokozatosan gyérül, a menekülés, a megsemmisülés elkerülése lehetetlen, kérdés csupán a kegyelem lehetősége lehet a mindenképpen szűkszerű vég előtt.

Végül is mit tesznek a helység lakosai? A baljós, mentális atmoszférában a mindennapok rutinját végzik, de voltaképpen egy megfeneklett egzisztenciális pillanatban vegetálnak.

A ború, ami a tájat és a lelkeket uralja, vészterhes gyanakvásból táplálkozik: valakik, a hatalom arctalan birtokosai ismeretlen érdekből lassú kivéreztetésre ítélték Jablonska Poljanát. Időnként feltűnnek gyanús, szürke alakok a párában, az erdők sötétjében, a szakadozó kerítéseken kívül, a vízforrások mentén. A terepszemlélő idegenek felbukkanása a helyi vélekedés szerint egyenlő egy tervszerű likvidálási folyamat létezésével, ami azonban a racionalitás szintjén a történetben nem nyer megerősítést. Épp ellenkezőleg, a megbízók, ahogyan a kötet vége felé elhangzik: „A helység jövőjére gondolnak” (242.).

Gasztrológia és szexus. Addig is, amíg az anticipált vég be nem következik, élni kell, enni kell, szeretni kell. Az alapszükségletek és azok kielégítésének leírásában Bodor Ádám szédítően invenciózus és esztétikailag a messzemenőig kifinomult. Az élet és az étel szoros metafizikai közelségbe, szinte átfedésbe kerül. A már-már szentírásaként felütött Eronim Mox-féle szakácskönyv, amelyben a recepteken túl életvezetési tanácsok, bölcsességek és Verhovina múltjából merítő mesék, sőt a világ végének eljövetele is szerepel, az egyetlen transzcendens fogódzó Anatol Korkodus életében, lelki útmutató a „lassan múló bánatos napokra” (104.). Az ételkompozíciók és a nemi érintkezések leírásaiban egyazon finom, részletezett, szakrális figyelemmel bíró akarat segítkezik.

„A kelő kovász illata betöltötte a kunyhót a mennyezetig, Hanku letérdelt Delfina elé, átölelte feneke fehér párnáit, mintha egész eddigi élete során mindig erre a pillanatra vágyott volna. Virradatig közöttük szó el nem hangzott, hallható néha csak egy-egy egér motozása volt a lom közt, meg az a selyem nesz, ahogy combok egymáshoz simulnak, szaftos cuppanások. Fölöttük lidérces tompa derengéssel, mint a szeretők holdja, egész éjszaka a tölcsérgombás szeszes flakon világított” (53.).

A víz, az olaj, a szesz, a nyál, a zsír, a kovász alapelemeiből sajátos, az állat és az ember metszetében rejtőző entitások fogannak, a táplálkozás, a nemzés és a halál ugyanazon közös körben cirkulál. Nikita, az egyetlen és valószínűleg utolsó újszülött, akinek neve ráadásul Verhovinán halált jelent, már születésekor is a rendellenesség ijesztő pecsétjét viseli, tovább erősítve a vég közelgő képzetét.

„Meséli, hogy a baba pont az odakészített kád vízbe pottyant, és bizonyára nyelt is jócskán, de ahelyett, hogy bömbölni kezdett volna, lábával sebesen ka-

pálózva némán körbeúsztta a kádat, miközben hosszú fekete haja a víz színén lebegett.” (208.)

Az animális minőség jelenléte, ami Roswitha és Nikita „személyében” konkrét formát ölt, más megnyilvánulásokban visszafogottabban, de szintén kimutatható, mint a bogárszagú pópa vagy a nőstényként tüzelő asszonyok esetében. A természetbe ilyen mértékben történő be-, illetve visszaágyazottság egy civilizáció alkonyát vetíti elénk, mintha az egyetlen, szabadságba vezető kiút az én feladása, az értelem feladása, röviden az emberi attribútum feladása árán valósulhatna csak meg.

Vég, következtetés. A vég talán nem is egyéb, mint nem tudni, miért tovább. Az abszolút feloldódás, a testi és szellemi szublimáció áldásos irgalma azonban még várat magára, Verhovinára még csak árnyéka szegeződik.

„Hátha jön valaki, és megmondja, mi végre vagyunk itt. Vagy nem jön ide többet senki. Igazából csak az idő múlását várjuk.” (215.)

Egyszer Ionescótól megkérdezték, miért adta *A kopasz énekesnő* címet abszurd színdarabjának, amire a szerző úgy válaszolt, hogy a műben nem szerepel olyan énekesnő, akinek van haja. A helyzet némileg itt is hasonló. Ahogyan a regény kezdetén megtudjuk, Verhovinán nincsenek énekesmadarak, fészkeiket a múltban leverték a fákról, az állatok azóta ösztönösen elkerülik a települést. Ha a madarakat a szabadságnak feleltetjük meg, akkor a regényt ennek a folyamatos hiánynak egyre növekvő jelentősége tölti fel, hogy végül az emberi jelenlét megszűnésével újra remény mutatkozzék a madarak visszatérére. Mert visszatérnek bizony, ahogyan arról a mű utolsó mondataiban feloldozó, diszkrétén katartikus derűvel értesülünk.

Véleménygép, egy mondatra beállítva. Helyenként karkai abszurditású cselekményvezetés, de annál jóval színesebb, szagosabb, ízletesebb és emberibb, végső soron minden testiség és bomlás és halál gyönyörűen esztétizált és alázattal drágakővé csiszolt benne; ennyiben Márquez is eszembe jutott róla, hiszen egy sor mágikus realista ismérvek is bőven megfelel, anélkül hogy pusztán a zsáner módszertanára hagyatkozna, s mivel szeretem a kék színt, kedveltem a kék vadmalacot és a lakantusz-bogarakat, meg Korkodus örökké növe hínárszakállát, ezt az egész nagyon fanyar, erdeigyümölcs- és gyógynövényillatú mesét, amelynek fogyasztásához lábmelegítőt és eredeti, hegyvidéki enciánpálinkát ajánlok.

Mészáros Urbán Szabó Gábor